Vijenac 323

Likovnost

SJEĆANJE: VASKO LIPOVAC (1931 –2006)

ZAIGRAN I OZBILJAN

Kad sam prije koji tjedan razgovarao s Vaskom u njegovu atelijeru, bio sam sretan što mogu s njime podijeliti zadovoljstvo zbog lijepe i s razlogom dobro primljene izložbe koju je priredio, a posebno sam uživao da mu mogu pričati kako njegov vukovarski Marul ima snagu i uvjerljivost remek–djela, kako dostojanstveno stoji u novom ambijentu i kako je općenito prihvaćen kao malo koji suvremeni kip. Znao sam da je umjetnik teško bolestan i njegov izgled to nije mogao sakriti, ali njegovo je ponašanje u razgovoru bilo sasvim živo i motivirano, njegove reakcije bile su zainteresirane, a uza svu prirođenu mu skepsu i prilikama iznuđenu rezerviranost bilo je mjesta i za želje, projekte, planove novih ostvarenja.

Kad sam prije koji tjedan razgovarao s Vaskom u njegovu atelijeru, bio sam sretan što mogu s njime podijeliti zadovoljstvo zbog lijepe i s razlogom dobro primljene izložbe koju je priredio, a posebno sam uživao da mu mogu pričati kako njegov vukovarski Marul ima snagu i uvjerljivost remek–djela, kako dostojanstveno stoji u novom ambijentu i kako je općenito prihvaćen kao malo koji suvremeni kip. Znao sam da je umjetnik teško bolestan i njegov izgled to nije mogao sakriti, ali njegovo je ponašanje u razgovoru bilo sasvim živo i motivirano, njegove reakcije bile su zainteresirane, a uza svu prirođenu mu skepsu i prilikama iznuđenu rezerviranost bilo je mjesta i za želje, projekte, planove novih ostvarenja.

Dolazeći sad na ovaj posljednji susret s Vaskom Lipovcem ne mogu potisnuti tugu i žalost zbog gubitka draga čovjeka i velika radnika. Međutim, bolna prigoda rastanka istodobno je i povod da se makar sumarno prisjetimo njegova impozantna stvaralačkog uloga. Premda je Vaskov životni i radni vijek naglo prekinut i premda je u njemu bilo još vizija i ideja za konkretizaciju, nikako ne možemo reći da je njegov opus krnj i nedovršen. Dapače, riječ je o iznimno cjelovitu i zaokruženu likovnom univerzumu, o čitavom svijetu ambijentalnih viđenja i doživljaja, o pravom falansteriju različitih figura, o širokom panoptikumu veduta i krajolika. Pritom gotovo da nema tehnike i discipline, materijala i građe kojom se nije poslužio, a u svim je oblicima i manifestacijama iskazao dosljedan osoban pristup i postigao individualan izraz.

Vasko Lipovac pripada onom iznimnom i povlaštenom naraštaju kratkotrajne zagrebačke Akademije primijenjenih umjetnosti, na kojoj je mogao svladati zanatsku stranu i primiti važne kreativne poticaje, kako od osobito zrelih nastavnika, poput kipara Angelija Radovanija i slikara Hegedušića, tako — ako ne i još više — od posebno zaigranih i zainteresiranih kolega i suučenika. Uputio se u svijet umjetnosti prije više od pola stoljeća, sredinom pedesetih godina protekloga stoljeća, primio je bitna iskustva modernizma, od sintezne redukcije do mogućnosti apstrahiranja. Dapače, nekoliko prvih koraka učinio je u smjeru radikalnih traženja apsolutnih, geometriziranih oblika, da bi se uskoro usmjerio prema lirskim motivima svojih zapamćenja i uspomena, prema antropomorfnim ili humanoidnim likovima unutar regionalnih

koordinata i karakteristika. Dolazak u Split sredinom šezdesetih godina znatno je ojačao njegova sredozemna nadahnuća, dao krila maštи i slobodi, otvorio vrata čežnjama i nostalgijama.

Nazivan kiparem veselih ljudi i slikarem životne radosti, Vasko Lipovac opravdano je popularan i za mnoge neodoljivo privlačan. Istina je da su njegovi manekeni živahni i vitalni, da predstavljaju sportaše i mornare, ljepotice i dame da ih nalazimo u zanimljivim situacijama i erotskim pozama, da emaniraju draž i ljepotu svakodnevice. Ali ne čini mi se da iz Lipovčevih radova uvijek izbija bezuvjetna vedrina. Dapače, njegovi biciklisi sabrani su u naporu natjecanja, njegovi kapetani ozbiljni i zaokupljeni brigama, pa čak su i njegovi ljubavnici u zanosu erosa pomalo sjetni i nujni. Čini mi se da je umjetnik upravo empatijski svim svojim likovima dao i neke vlastite crte i svoja pomalo stoička raspoloženja, nježno ih je prikazao s melankoličnom sviješću o prolaznosti i nesavršenosti, te ih tako učinio samo uvjerljivijima i autentičnijima.

Nema dvojbe da je Lipovac mnogo inspirativnih motiva ponio iz zavičajne Boke, iz rodnoga Kotora. Taj ga je prostor obogatio ljepotom iskonskih ishodišnih prizora, snagom krševitih planina i izrazitošću sjenovitih padina, plavetnilom neba i bistrinom mora, ali i dojmljivom tradicijom srebrnih i pozlaćenih poliptiha, a on je nastojao čitavoga života ostati vjeran primljenim poticajima i na suvremen način interpretirati baštinjene vrijednosti. Sretan je slučaj da se bokeljskom kraju mogao odužiti nizom monumentalnih ostvarenja, posebno impresivnim vratnicama Crkve blažene Ozane što ih je načinio na poziv također neprežaljena don Branka Sbutege. Na dvadeset četiri ploče toga portala, kao i na istom broju reljefa za kotorski pomorski muzej, Lipovac je stvorio poemu lokalnom krajoliku i himnu bokeljskom čovjeku, a istodobno ostvario djela iznimne plastičke čistoće i klasično uravnotežene kompozicije. Da nije ostao na kampanilističkim pobudama, dokazuju kiparski jednako snažna odavanja časti svetomu Vlahu (i to kao emotivna reakcija u trenutku kad je Dubrovnik bio grubo napadnut i ugrožen) ili bezbrojne varijacije s temom Marka Marulića, okrunjene nedavnom definitivnom kristalizacijom u spomeničkom obliku. A nećemo preskočiti ni zadovoljstvo i ponos što nam je pružio načinivši doličan spomenik Draženu Petroviću podignut u Lausanni.

Posljednja splitska izložba idealno je predstavila Lipovca u široku rasponu najzrelijih ostvarenja. Tematski triptih Sport – Eros – More praćen je ekspresivnim oscilacijama između sugestivne figuracije i aluzivne stilizacije, između narativne bujnosti i asocijativne sažetosti. Malotko se poput njega umio tako znalački poigrati i zaigrano potvrditi, dati specifičan pečat duhu i vremenu i dahu sredine. Hvala ti, dragi Vasko, na svemu što si nam dao, uvjeren sam da će Split znati cijeniti tvoj nemimoilazan stvaralački prinos, te da će hrvatska povijest umjetnosti i kritika trajno uvažavati primjeran ti opus.

Zaslužio si, počivaj u miru!

Tonko Maroević

Riječ na pogrebu Vaska Lipovca